

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2008 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle: Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma: mahdollisuudet, väylät ja yhteisvastuu 2000-luvun Euroopassa

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle "Uudistettu sitoumus sosiaaliin Eurooppaan: sosiaalista suojelua ja sosiaalista osallisuutta koskevan avoimen koordinoitimenetelmän vahvistaminen"

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 10 päivänä lokakuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle: Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma: mahdollisuudet, väylät ja yhteisvastuu 2000-luvun Euroopassa (E 88/2008 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Suuri valiokunta on 7 päivänä marraskuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle "Uudistettu sitoumus sosiaaliseen Eurooppaan: sosiaalista suojelua ja sosiaalista osallisuutta koskevan

avoimen koordinoitimenetelmän vahvistaminen" (E 99/2008 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta antaa asioista yhteisen lausunnon.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Anne Eriksson ja neuvotteleva virkamies Ralf Ekebon, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylijohtaja Jussi Simpura, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- kehittämisspäälikkö Kirsi Väättä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
- professori Juho Saari, Kuopion yliopisto.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotukset

Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma (E 88/2008 vp)

Komission tiedonanto on yhteenveto komission suunnittelemista lähivuosien toimista EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi. Ohjelma täydentää Lissabonin strategiaa ja on laaja-alainen sisältäen mm. työmarkkinapolitiikkaa, koulutusta, terveyttä, maahanmuuttoa ja kulttuurien välistä vuoropuhelua käsitteleviä kysymyksiä. Ohjelmassa otetaan huomioon komission keväällä 2007 käynnistämän Euroopan sosiaalista todellisuutta ja sosiaalisen kehityksen tulevaisuutta koskevan avoimen kuulemismenettelyn vastaukset. Ohjelmassa esitetään myös konkreettisia toimenpiteitä marraskuussa 2007 annettun tiedonannon ”Mahdollisuudet, saatavuus ja solidaarisuus: kohti uutta sosiaalista näkemystä 2000-luvun Eurooppaa varten” prioriteettien toteutumiseksi.

Avoimen koordinoitimenetelmän vahvistaminen (E 99/2008 vp)

Osana uudistettua sosiaalista toimintaohjelmaansa komissio antoi myös tiedonannon, jossa esitetään menetelmän parantamista, vahvistamista ja kehittämistä.

Komission mukaan sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden avoin koordinaatiomenetelmä on johtanut myönteisiin kokemuksiin. Tästä huolimatta komissio katsoo, että menetelmää tulee vahvistaa yhteisten tavoitteiden toteutumisen tehostamiseksi ja yhteisesti hyväksyttyjen indikaattoreiden käytön parantamiseksi.

Komissio ehdottaa tiedonannossaan avoimen koordinoitimenetelmän vahvistamista sosiaalialalla. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiot lisäävät yhteistyötään tavoitteena tehokkaampi sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden politiikka, joka vastaisi paremmin yhteiskunnan tarpeita.

Valtioneuvoston kanta

Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma (E 88/2008 vp)

Valtioneuvosto pitää myönteisenä uudistetun sosiaalisen toimintaohjelman tapaa koota yhteen komission sosiaalipoliittinen työ ja tukee tavoitetta korostaa sosiaalipoliittikan merkitystä ja lisätä sen näkyvyyttä Euroopassa.

Valtioneuvosto pitää myös myönteisenä uudistetun sosiaalisen toimintaohjelman laaja-alaista lähestymistapaa, joka kokoaa monipuolisesti sosiaalialan eri sektoreiden toimet yhteen, ja toteaa, että toimenpiteiden keskinäisen linkittäminen sekä komission sisäinen yhteistyö ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamiseksi on tärkeää. Ohjelman laaja-alaisuus tekee siitä yhteiskuntapoliittisesti merkittävän. Siitä huolimatta on todettava, että toimintaohjelmassa esitetyt asiat ovat kansallisesti merkitykseltään erilaisia.

Koska sosiaalipoliittinen uudistamistyö edellyttää pitkäjännitteisyyttä, valtioneuvosto pitää tärkeänä, että komission toimikauden päättyminen ei keskeytä aloitettua työtä, vaan että keskustelu EU:n työ- ja sosiaalipoliittikan haasteista jatkuu uuden komission kaudella. Valtioneuvosto vielä ei tässä vaiheessa ota yksityiskohtaisesti kantaa sosiaalisessa toimintaohjelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin, vaan kannanmuodostus tapahtuu yksittäisten asioiden tai asiakokonaisuuksien tullessa tavanomaiseen käsitteelyyn.

Avoimen koordinoitimenetelmän vahvistaminen (E 99/2008 vp)

Valtioneuvosto pitää tärkeänä tiedonannon viestiä siitä, että sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden vuorovaikutusta muiden politiikkojen kanssa vahvistetaan, ja tukee samalla komission linjausta, jonka mukaan lähestymistapa on toissijaisuusperiaatteen sekä sosiaalista suojelua ja sosiaalista osallisuutta koskevan avoimen koordinoitimenetelmän vapaaehtoisluonteen mukainen.

Valtioneuvosto korostaa, että avoimen koordinaation menetelmää tulee kehittää jäsenmaiden välisenä yhteistyönä parhaiden käytäntöjen tunnistamisessa ja edelleen jalostamisessa, missä komissio tukee maiden välistä kokemusten-vaihtoa ja tietoperustan kasvattamista. Rinnakkaisia tiedonkeruun prosesseja tulee välttää mm.

edelleen kehittämällä yhteistyötä Eurostatin kanssa. Valtioneuvosto kannattaa sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden tilannetta kuvaavien raporttien ja indikaattoreiden kehittämistä yhteistyössä, mutta korostaa, että mahdolliset määrälliset tavoitteet on asetettava yksimielisesti jäsenmaiden kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma (E 88/2008 vp)

Uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma täydentää Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategiaa ja rakentuu kolmelle tavoitteelle, jotka ovat mahdollisuuksien luominen, saatavuuden mahdollistaminen ja yhteisvastuun osoittaminen. Saatavuuden mahdollistamisella tarkoitetaan esimerkiksi hyvätasoisella koulutuksella ja terveys- ja muiden palvelujen tuella tapahtuvaa eriarvoisuuden vähentämistä. Yhteisvastuussa korostetaan eurooppalaisten sitoutumista sosiaaliseen solidaarisuuteen muun muassa hyvä- ja huono-osaisien kesken, sukupolvien kesken ja alueiden kesken.

Komission arvion mukaan EU:n köyhyyden vähentämistavoitteesta huolimatta EU:n kansalaisista 16 prosenttia (78 miljoonaa) ja lapsista 19 prosenttia on alttiina köyhyydelle. Komission pyrkimys sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseen on tärkeä myös sen vuoksi, että se lisää kansalaisten keskuudessa etäiseksi koetun EU:n hyväksyttävyyttä. Valiokunta toteaa, että Lissabonin strategia, talouspolitiikan laajat suuntaviivat ja työllisyysuuntaviivat ovat sosiaalisen toimintaohjelman kanssa rinnakkaisia prosesseja, joiden nykyistä parempi yhteensovittaminen olisi tarpeen.

Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, ovat toimet toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi pääasiassa jäsenmaiden vastuulla, minkä vuoksi ohjelma keskittyy aloihin, joilla EU:n toimet voivat luoda lisäarvoa. Toimintaohjelma sisältää seitsemän painopistealuetta ja toi-

menpiteitä niiden toteuttamiseksi. Keskeinen teema on rakennemuutoksen ja sen kielteisten vaikutusten hallinta. Lasten ja nuorten syrjäytymistä pyritään torjumaan muun muassa kattavalla, määrällisiin tavoitteisiin perustuvalla lähestymistavalla lapsiköyhyyteen.

Nykyistä pidempään ja terveempään elämään pyritään varautumalla ikääntyvään yhteiskuntaan muun muassa informaatioteknologialla sekä terveydenhuollon ja eläkejärjestelmien kehittämisellä siten, että varmistetaan kestävä julkinen talous. Toimenpiteinä mainitaan potilaiden liikkuvuusdirektiivin lisäksi tiedonanto terveyseroista sekä tiedonanto ja suositus potilasturvallisuudesta ja terveystalouden laadusta.

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi annetaan raportti yleishyödyllisistä palveluista ja suositus aktiivisesta osallisuudesta sekä uudistetaan ruoka-apuohjelma. Syrjäytymyksen edistämiseksi kiinnitetään huomiota esimerkiksi syrjäytymisdirektiivin valmisteluun, työ- ja yksityiselämän yhteensovittamiseen ja päivähoidon saatavuuteen. Valiokunta pitää tärkeänä huomion kiinnittämistä lasten ja nuorten köyhyyden ja syrjäytymisen torjuntaan. Lisäksi on otettava huomioon yksin elävien aikuisten määrän kasvaminen ja lisääntynyt köyhyysriski. Suomessa toimeentulotukea saavista kotitalouksista nykyisin jo 70 prosenttia on yksineläjien kotitalouksia, ja ikääntyneiden osuus näistä kasvaa.

Valiokunta viittaa aikaisempiin lausuntoihin, joissa on pidetty tarpeellisenä yleishyödyllisten palvelujen kansallista määrittelyä ja niihin liittyvää kansallista strategiaa (esim. StVL 7/2008 vp). Yleishyödyllisten palvelujen kansal-

lisessä ja eurooppalaisessa määrittelyssä tulee yhdistää sosiaalipoliittiset ja elinkeinopoliittiset näkökohdat tasapainoisella tavalla.

Uudessa sosiaalisessa toimintaohjelmassa todetaan sen olevan olennainen osa Lissabonin strategiaa, jonka lähtökohtana on edelleen hyvinvoinnin edistäminen tukemalla taloudellista kasvua ja työpaikkojen syntymistä. Sosiaalisen toimintaohjelman painopisteiden on arvioitu jossain määrin siirtyneen kollektiivisesta yksilölliseen hyvinvointiin, ja hyvinvointia tarkastellaan enemmän yksilöiden kuin kokonaisten väestöryhmien tasolla.

Valiokunta toteaa käsityksensä, että Lissabonin strategiaa, kestävä kehityksen strategiaa, terveysstrategiaa ja sosiaalipoliittista toimintaohjelmaa tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena ja aloittaa tulevaan uudistamiseen liittyvä kansallinen valmistelu mahdollisimman pian, jotta poliittiset ratkaisut voidaan perustaa riittävälle yhteiskunnalliselle keskustelulle. Valiokunnan käsityksen mukaan Suomen tulee pyrkiä siihen, että sosiaalisen suojelun kehittäminen on talouden ja työllisyyden rinnalla kiinteä osa Lissabonin strategian toteuttamista. Valiokunta katsoo, että kansallisessa sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa tulee myös ottaa huomioon sosiaaliseen suojeluun liittyvät EU:n tavoitteet.

Avoimen koordinoitimenetelmän vahvistaminen (E 99/2008 vp)

Vuodesta 2000 alkaen avoimen koordinaation menetelmää on käytetty sosiaalisessa osallisuudessa, eläkepolitiikassa ja terveydenhuollon pitkäaikaishoidossa. Vuodesta 2006 alkaen edellä mainitut yhdistettiin yhdeksi sosiaalisen suojelun ja osallisuuden prosessiksi. Sosiaalipoliittisessa toimintaohjelmassa esitetään avoimen koordinaation käyttämistä esimerkiksi nuorten aseman parantamisessa ja naisten köyhyysriskin vähentämisessä. Toimintaohjelmassa tuetaan menetelmän vahvistamista ja sen mahdollisuuksien täysimittaista hyödyntämistä. Komission

käsityksen mukaan EU:n tukema vapaaehtoinen yhteistyö voi käytännössä tehostaa toissijaisuusperiaatteen toteutumista valtioiden yhteisissä ponnisteluissa köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseksi ja antaa takeet nykyaikaisille, kestäville ja oikeudenmukaisille hyvinvointijärjestelmille.

Avoimen koordinaation vahvistaminen sosiaalialalla merkitsee komission mukaan muun muassa poliittisen sitoumuksen ja näkyvyyden vahvistamista, parempaa vuorovaikutusta muiden politiikan alojen kanssa, analyysivälineiden vahvistamista sekä vahvempaa sitoutumista täytäntöönpanon vauhdittamiseksi. Komissio on myös valmis kehittämään jäsenvaltioille vapaaehtoisia suuntaviivoja. Määrällisiä tavoitteita asetettaisiin esimerkiksi köyhyyden vähentämiseksi, eläkejärjestelmien uudistamiseen liittyen sekä terveydenhuollon laadun ja saatavuuden osalta. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näemykseen siitä, että määrälliset tavoitteet, mikäli niitä lainkaan asetetaan, tulee laatia yksimielisesti jäsenvaltioiden kanssa.

Valiokunta pitää avoimen koordinaation menetelmän käytön jatkamista ja kehittämistä taroituksenmukaisena keinona sekä jäsenmaiden välisen että niiden sisäisen sosiaalipoliittisen vuoropuhelun edistämiseksi. Tietojen, hyvien käytäntöjen ja kokemusten vaihtaminen jäsenvaltioiden välillä on tärkeää. Ennen yhteisten periaatteiden ja mittaamistapojen mahdollista hyväksymistä on huolellisesti arvioitava, mitä avoimen koordinaation vahvistaminen kussakin tapauksessa merkitsee, ja varmistuttava siitä, että jäsenvaltioiden kansallinen toimivalta säilyy nykyisellään. Valiokunta korostaa sosiaalisen suojelun ja riittävien hyvinvointipalvelujen turvaamisen merkitystä talous- ja työllisyyspolitiikan kannalta. Sosiaalisemman Euroopan rakentaminen edellyttää myös kansallisesti aktiivista kannanmuodostusta ja osallistumista EU:n sosiaalipolitiikkaan liittyvien toimien kehittämiseen.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Håkan Nordman /r
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Jukka Mäkelä /kok	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.